

דף כ

לח. א. כיצד רואה החכם את הדם להורות עליו?
 ב. האם אשה נאמנת לומר: כזה ראיתי ואבדתי? האם נאמנת לומר על דם אחר, כזה טיהר איש פלוני חכם?
 ג. האם מותר לשאול חכם על מראה דם לאחר ששאלו חכם אחר ואסר?
 ד. חכם הרואה מראה יבש, האם יש לו לחוש שמא אילו היה לח היה שונה? ומה הדין כידוע שנשתנה מראה הדם משנת ייבש?

א. חכם הרואה את הדם ומסופק אם הוא מהדמים הטמאים שפרטו חכמים אם לאו, מסמיך את הדם עם המראה הדומה לו כגון מימי אדמה ומשוה ביניהם. ובודק (הדם) על גבי מטלית לבנה, חוץ משחור שבודקו על גבי אדום (רב יצחק בר אבדימי), ולדברי רב אשי [דלא כרבי ירמיה מדפתי] לדעת שמואל בודק אף את השחור על הלבן.

וכן נחלקו בירושלמי, האם בודקים את השחור על עור לבן או עור צבוע. ופסק הרמב"ם (איסור"ב ה"ב) לבדוק כולם על מטלית לבנה. וי"א שהשחור נבדק אף על האדום (ע' מאירי). ע"ע פרטים בחזו"א קו,ז).

החומרים שמשוה אליהם נתונים בכוס (זכוכית) של טבריה פשוט (שדופנו דקה), כדי שלא יחשיך על תכולתו (ומביט לחומר שבפנים ולא לזכוכית מבחוץ. רמב"ם).

רבי בדיק לאור הנר. רבי ישמעאל בר"י בדיק ביום המעונן בין העמודים. אמר רב אמי בר שמואל: וכולם אין בודקים אותם אלא בין חמה לצל (עריטב"א). רב נחמן אמר רבה בר אבוח: בחמה ובצל ידו (כלומר המורה עומד בחמה, ומיצל בידו על הדם).

כתב המאירי: אף שאפשר לבדוק ביום המעונן בין העמודים, הבדיקה המובחרת היא בחמה ובצל ידו.

מבואר בגמרא שהיו חכמים שבדקו את הדם על פי ריחו, וידעו עי"כ אם דם הימוד הוא. ועוד היו חכמים שנמנעו מלבדוק מראות הדם משום חשש שאינם בקיאים בהבחנתו הדקה.

א. יש לו לחכם טביעת עין בדמים ובעת שיראה יכול לטמא מיד או לטהר. ורק אם נסתפק לו במראה מן המראות צריך להשוות כנ"ל (רמב"ם איסור"ב ה).

ב. מי שאינו בקי, נראה שיש לו להחזיק את הדם כטמא-ודאי, ואף לקולא, כגון לטהרה לסוף שבעה ימים מיום שראתה הגם שראתה דם בשאר הימים, וכמו אשה שהרגישה ביציאת הדם אעפ"י שלא ראתהו אנו מחזיקים אותה כטמאה ודאי (ע' שבועות יח.), לפי שמראה טהור אינו מצוי ואין חוששים לו (עפ"י חזו"א קו,ח. וע' סדרי טהרה קפח סק"ח).

ג. כאמור, בזמן הזה שאיננו בקיאים במראות הדמים, כל מראה אדמומית טמא [וא"צ בדיקה במטלית, כ"מ בפוסקים]. ואעפ"י שהלובן והירוק טהור, אין צריך עיון ודקדוק כל כך ואפשר לבדוק בלילה, כי בקל יכול להבחין (עפ"י תורת השלמים קפח,א). ויש מחמירים (עפ"י שו"ב שם; ערוך השלחן סעיף טז. וע' טהרת הבית עמ' שיג"ש"ד). ובבדיקות שבעת נקיים כתב הרמ"א (קצו,ד) שלכתחילה תהא לאור היום ובדיעבד מועילה אפילו לאור הנר.

ב. נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי. (אומרת כן על דם שלה או של חברתה. ואם דם זה טהור – אין חוששים לטומאה משום הדם שאבד, שמא היה מראהו שונה. רש"י).

ונסתפקו בגמרא בדם שנמצא לפנינו, האם נאמנת האשה לומר (לחברתה) כזה טיהר איש פלוני חכם.

א. ולא נפשט הספק, ולחומרא (רשב"א).

ומדובר בדם הבא לפני המורה והוא מסופק בדינו או סובר שטמא, וע"י אמירתה זו אנו באים לטהר, על כן אין סומכים על ברירותה לפשוט דבר שאינו ברור לנו. ואולם האשה נאמנת לעצמה להשוות המראות שלא לילך כלל לחכם, ורק כשהראתה לחכם והוצרך להורות לה והריהו בספק, אין יכול לסמוך על הוראתה (עפ"י רשב"א ורישב"א; יו"ד קפח; אגרות משה יו"ד ח"ב עא. וע"ע סדרי טהרה קפח).

ב. יש אומרים: דוקא באומרת לחברתה נסתפקו, אבל בדם של עצמה נאמנת לומר כזה טיהר לי חכם פלוני (כ"מ בערוך השלחן קפח, כא עפ"י רש"י. וע' אג"מ שם).

ג. חכם שטימא, אין חברו רשאי לטהר. אסר – אין חברו רשאי להתיר.

א. כתבו התוס' על פי סוגיתנו (וכ"ה בספר הישר קסג וכ"כ הרא"ש בחולין פ"ג ז): דוקא בדבר התלוי בשיקול הדעת וסברא, אבל אם יש לחכם השני מסורת מקובלת – רשאי להתיר. ויש דוחים הראיה וסוברים שאפילו עפ"י מסורת לא יתיר (עריטב"א; תוס' והג"א חולין שם, וכ"כ הרשב"א כאן בשם התוס').

ב. כתבו התוס' (כאן ובע"ז ז, וכ"ה בספר הישר קסג), שהאיסור נאמר על החכם השני אבל השואל רשאי לשאול חכם נוסף [ואומר לו שכבר שאל לחכם ואסר], שמתוך כך יבוא הדבר לידי בירור וליבון.

וכתב הריטב"א שהחכם השני שסובר שהראשון טעה, אומר לשואל: אין הדין כן אלא שיש לעשות כפי ההוראה הראשונה מנעשה הדבר עליך כ'חתיכה דאיסורא', ומודיעים לאשה שאם תחזור ותראה דם – תמנה מאותה שעה ולא משעה ראשונה. אך יש סוברים שאפילו כשהשני מחמיר אינו רשאי להורות, כדלהלן.

ג. בדיעבד, אם התיר החכם השני לאחר שאסר הראשון – יש אומרים שאינו מותר (ע' בראשונים ע"ז ז, וכן פסק הש"ך יו"ד רמב סקנ"ד). ויש סוברים שבדיעבד הוראתו הוראה (וע"ע בש"ך חו"מ כה ובשער משפט שם סק"י).

ד. עוד נחלקו הראשונים כשהחכם השני גדול מן הראשון, האם מותר לו להתיר מה שאסר הראשון (עש"ך יו"ד רמב סקנ"ג).

ה. כתבו הפוסקים (מהרי"ק קעא; רמ"א יו"ד רמב, לא): דוקא בהוראה מעשית על נידון מסוים, אבל ודאי רשאי חכם אחד לחלוק באופן עקרוני על הוראה של חכם אחר, וכן רשאי לפסוק במעשה אחר שבא לפניו.

ו. מציינו שלצורך מניעת פריצת גדר היו מתירים מה שחכם אחר אסר – כדי שלא ייגררו אחר הוראותיו (ע' ברכות סג:).

ז. חכם שהתיר יש סוברים שאין חכם אחר רשאי לאסור (ערא"ש בע"ז ז עפ"י הירושלמי; רשב"א חולין מד: שו"ת המבי"ט קנו. וכן מובא ברמ"א יו"ד רמב, לא). ויש סוברים שרשאי (עתוס' ועוד ראשונים בע"ז שם; ריטב"א; ש"ך יו"ד רמב סקנ"ט. וכן פסק מהר"ם מינץ בסוסי" צח). ויתכן שלכתחילה לדברי הכל אין לעשות כן משום כבודו של הראשון (ע' רעק"א שם בשם לחמי תודה למהר"י באסאן ג).

ד. לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא אלא יפסוק כפי שרואהו עתה, שאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות.

וכן לאידך גיסא, אם נראה טהור כשהוא לח, אין לו להמתין עד שיתייבש שמא תראה אז אדמומית בקצותיו, שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות (עפ"י ט"ז קפת, א ושאר אחרונים, דלא כהב"ח).

ואולם סיפרו על רבי שראה מראה דם בלילה והיה נראה לו כטמא וטימאו, ושוב ראהו ביום שנשתנה וטיהרו, אמר ודאי טהור היה ובלילה לא נראה לי היטב, ושוב ראהו בשלישית והלבין עוד יותר, אמר: זה טמא הוא אלא שאדמומיתו עוברת והולכת הלכך חזר להוראותו הקודמת לטמא.

א. מבואר שאם ראהו בעודו לח כטמא, אעפ"י שכשמתייבש נראה כמראה טהור – אין לטהר (עפ"י רש"י). וכן לאידך גיסא, לעולם יש לילך לפי הראייה הראשונה, גם אם נשתנה אח"כ כשנתייבש (עפ"י חכם צבי מו, מובא בפתחי תשובה קפת סק"ג, וכן דעת החו"ד שם). ודעת כמה אחרונים לטמא אם נראה לאחר שנתייבש כמראה טמא (עפ"י ריעב"ן, מובא בפ"ת שם; שבות יעקב ח"ב עד). ובאגרות משה (י"ד ח"ד י"ד, פסק להורות כהחכם-צבי שכן פשטות ההגמרא וכן הדעת נוטה (ע"ע פרטים נוספים באבני נזר י"ד רכה רכו; שבט הלוי ח"ה קו).

ומסתבר שאפילו כששתי הראיות היו כשהדם לח או יבש, יש לילך אחר הראייה הראשונה, אם אין במה לתלות שלא ראה היטב בראשונה (עפ"י אגרות משה שם).

וכל זה דוקא כשהחכם עצמו ראה מתחילה, אבל אם האשה אומרת שראתה מקודם והיה מראה שונה – אין לילך אלא לפי מה שראה הרב בתחילה. ואפילו לחומרא מסתבר שאין להאמינה ויש לנו לתלות שרק נדמה לה, ועדיין יש לעיין בזה (אג"מ שם). ע' פרטים נוספים בשיעורי שבט הלוי קפת, א.

ב. משמע בגמרא שגם אם ראה המורה בלילה וסבר שהוא טמא, וראהו שוב לאור היום ומצאו טהור, יש לטהר ואין לחוש שמא נשתנה המראה מאתמול (עפ"י אגרות משה י"ד ח"ד י"ז, ה).

פרק שלישי; דף כא

לט. מה דינה של המפלת באופנים דלהלן?

א. הפילה חתיכה.

ב. הפילה כמין קליפה, כמין שערה, כמין עפר, כמין יבחושים אדומים.

ג. הפילה כמין דגים חגבים שקצים ורמשים.

א. המפלת חתיכה; אם יש עמה דם (מחוץ לחתיכה) – טמאה. אין עמה דם; לתנא קמא דמתניתין – טהורה, ולרבי יהודה – טמאה.

יש מהאמוראים שפרשו מחלוקתם בחתיכה אדומה כאחד מארבעת מיני דמים טמאים, ורבי יהודה מטמא משום שהיא עצמה דם נדה שקרש (רש"י ותוס'), אבל במראה של שאר מיני דמים – טהורה (רב יהודה אמר שמואל). ויש שפרשו מחלוקתם רק בשאין ידוע מה הפילה; רבי יהודה סובר לילך אחר רוב חתיכות של מיני דם טמא, וחכמים אין סוברים כן, אבל בחתיכה אדומה ושחורה דברי הכל טמא ובשאר מראות דברי הכל טהור (רבי יוחנן בלשון אחת).

לדעה זו יש אומרים שרבי יהודה מטמא מודאי ולחכמים טמאה מספק (ערשב"א וריטב"א בשם רש"י; תורי"ד). וי"א שלרבי יהודה טמאה מספק ולחכמים טהורה ודאי (ערש"י לעיל יח: יט. ובתוס' פרשו שלחכמים רוב חתיכות משאר מינים. וי"מ טעמם משום חזקת טהרה כיון שהמיעוט מצוי. ערמב"ן ור"ן).